

Românii în dezbaterile Congresului secuiesc din 1902.

Premise, deziderate și reverberații,

ediție îngrijită de Vilicp Munteanu și Ioan Lăcătușu,

Editura Magic Print, Onești, 2011

Erich-Mihail Broanăr

Volumul **Românii în dezbaterile Congresului secuiesc din 1902. Premise, deziderate și reverberații** își propune să introducă în spațiul public românesc informații, majoritatea inedite, despre un eveniment important pentru istoria sud-estului Transilvaniei: Congresul secuiesc de la Tușnad din anul 1902, precum și despre premisele, dezideratele și reverberațiile sale actuale, aspecte foarte puțin abordate de mass-media și istoriografia românească. În acest scop, volumul cuprinde, în principal, comunicările prezentate în cadrul colocviului cu tema „Relațiile cu românii în dezbaterile congreselor secuiești. O paralelă istorică: 1902-2010”. Manifestarea a fost organizată de Centrul European de Studii Covasna-Harghita și Asociația Romano-Catolicilor din Moldova „Dumitru Mărtinaș” și a avut loc la Complexul Muzeal „Iulian Antonescu” din Bacău, joi 18 noiembrie 2010.

La colocviu au participat cercetători, cadre didactice universitare, arhiviști, muzeografi, preoți, profesori și alți iubitori ai istoriei naționale din București, Iași, Cluj-Napoca, Tg. Mureș, Sf. Gheorghe și Bacău. Manifestarea și-a propus să facă o paralelă istorică între modul în care și-au proiectat relațiile cu românii reprezentanții populației secuiești și maghiare din județele Covasna, Harghita și Mureș, la Congresul secuiesc care a avut loc la Tușnad în anul 1902 și la manifestările similare organizate în perioada 1990-2010.

Pentru o mai bună înțelegere a contextului istoric în care a avut loc evenimentul menționat, a premiselor, dezideratelor și reverberațiilor sale, precum și a principalelor repere ale conviețuirii maghiarilor (secuilor) cu românii din curbură Carpaților Orientali (din sud-estul Transilvaniei și din județele vecine din Moldova), în volum au fost incluse o serie de studii și articole apărute în alte publicații, în principal, în „ANGVSTIA” – Anuarul Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni și al Centrului Eclesiastic de Documentare „Mitropolit Nicolae Colan” din Sf. Gheorghe și „ACTA BACOVENSIA” – Anuarul Arhivelor Naționale Bacău.

În primul capitol, intitulat *Repere istorice ale conviețuirii românilor cu secuii sunt grupate următoarele studii:* *Documente privind relațiile dintre Transilvania și Moldova, cu referire la Scaunul Treiscaune și Ținutul Bacăului (sec. XVII-XVIII)*, dr. Ioan Lăcătușu; *Secuții în Moldova și Țara Românească la 1857. Pașapoartele eliberate în Odorheiu Secuiesc*, drd. Vasile Lechințan; *Date privind amploarea, direcțiile și alte aspecte ale emigrării populației din comitatul Ciuc la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea și Amplearea și cauzele emigrării populației din comitatul Odorhei la începutul secolului al XX-lea; asemănări și deosebiri cu comitatele Treiscaune și Ciuc*, lector univ. drd. Ana Dobreanu; *Secuții și atitudinea lor față de Principatele Române*, dr. Ioan Lăcătușu, Erich-Mihail Broanăr; *Secuții și relațiile cu*

românii în presa de altădată, dr. Ioan Lăcătușu, prof. Vasile Stancu.

În capitolul II, *Relațiile secuilor cu românii și maghiarii în dezbaterile Congresul secuiesc de la Tușnad, din anul 1902, sunt prezentate materialele:* *Un memoriu despre importanța Congresului Secuiesc, ținut în anul 1902 la Tușnad din punct de vedere românesc, dezbătut în ședința Consiliului de Miniștri din mai 1941, prof. univ. dr. Petre Țurlea; Relațiile cu românii în dezbaterile Congresului Secuiesc ținut în anul 1902 la Tușnad, Drd. Vasile Lechințan; Dr. Ion Bozogog despre Congresul secuiesc de la Tușnad, din anul 1902, dr. Ioan Lăcătușu.*

Capitolul III, *Aspecte ale relațiilor romano-maghiare, după înfăptuirea Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918, cuprinde articolele:* *Influența statului maghiar asupra relațiilor interetnice din România, cu privire specială asupra spațiului secuiesc și Considerații privind relațiile interetnice din județul Ciuc în perioada interbelică de prof. drd. Lazăr Costel Cristian; Poziția minorității maghiare față de statul român, în perioada 1938-1940, în viziunea Consiliului de Miniștri, prof. univ. dr. Ion Giurca, drd. Cozmin Zaharia; Drama românilor din Arcul intracarpatic după Dictatul de la Viena (1940-1945), dr. Ioan Lăcătușu și O precursor a UDMR-ului: Uniunea Populară Maghiară, prof. univ. dr. Petre Țurlea.*

Un capitol distinct, intitulat *O pseudoproblemă: Apartenența etnică a creștinilor romano-catolici din Moldova,* include în cuprinsul său studiile: *Încercări de maghiarizare a ceangăilor în anii 1946-1947, prof. univ. dr. Petre Țurlea; Identitatea asumată și identitatea dorită impusă romano-catolicilor din Moldova, dr. Anton Coșa; O temă (încă) deschisă – ceangăii moldoveni, conf. univ. dr. Ioan Dănilă și Problematika romano-catolicilor din Moldova în mass-media maghiară, ing. Gheorghe Bejan. În acest capitol am inclus și concluziile volumului „Catolicii Moldovei, istoria*

unei minorități religioase din România”, de Jean Nouzille, apărut la Editura Sapienția a Episcopiei Romano-Catolice, Iași, 2011, cât și concluziile cercetării sociologice, întreprinsă în anul 2002, de către Centrul de Sociologie Urbană și Regională CURS, din cadrul Universității București, cuprinse în raportul intitulat Sate cu „ceangăi” din Moldova. Identitate și cultură. Sondaje de opinie.

În capitolul *Dimensiuni actuale ale conviețuirii româno-maghiare,* sunt prezentate materialele: *Românii în dezbaterile publice organizate în județele Covasna și Harghita, în perioada 1990-2010, Dr. Ioan Lăcătușu și Chestiunea maghiară din România, elaborat de prof. univ. dr. Radu Baltaziu, directorul Centrul de Relații Etnice, din cadrul Academiei Române.*

În final, pentru a veni în sprijinul celor interesați de aprofundarea temelor abordate în volumul de față, este redată o **bibliografie selectivă referitoare la românii din sud-estul Transilvaniei și la problematica romano-catolicilor din Moldova.**

Astfel structurat, volumul oferă o imagine generală a conviețuirii secuilor și maghiarilor, după așezarea lor în sud-estul Transilvaniei cu românii trăitori de o parte și alta a Carpaților Răsăriteni. Sunt puse în evidență multiplele și strânsele relații stabilite de-a lungul veacurilor, amploarea mișcării migratorii a populației, numeroasele interferențe culturale româno-maghiare ș.a. Într-unul din primele sale studii, referitoare la legăturile secuilor cu românii, Nicolae Iorga menționa: „Locuind împreună cu românii și înconjurați din toate părțile de către aceștia, secuii au avut relații multiple economice, sociale, politico-militare, atât cu românii din sudul Transilvaniei, cât și cu cei din Moldova și Țara Românească (Muntenia), înregistrându-se în permanență o circulație asiduă cu deplasări de populație dintr-o parte și alta a munților, prin pasurile Tulgheș, Bicaz, Ghimeș, Oituz, Buzău, realitate pusă în evidență în documente, ca și în antroponime și toponimice”.